

Normerande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig:
Ange dokumentansvarig

Senast ändrat:
2024-06-17

Diarienummer:
NNN-20##-####

Policy för samverkan med aktörer i civilsamhället

Policy

Riktlinje

Rutin

Vägledning

Innehåll

Inledning	3
Syfte.....	3
Omfattning	4
Principer för god samverkan mellan aktörer i civilsamhället och Uppsala kommun.....	4
Kriterier för samverkan med civilsamhället	5
Bakgrund.....	6
Policyn i sitt sammanhang.....	6
Definition och begrepp.....	6
Lagbestämmelser och krav	7
Associationsrätt	8
Ansvar och spridning.....	8
Uppföljning.....	9
Relaterade dokument.....	9

Inledning

Uppsala kommun ser aktörer i civilsamhället som viktiga för ett välfungerande samhälle. Kommunen vill genom ett antal principer uppmuntra till engagemang, delaktighet och samverkan för att gemensamt stärka demokrati och goda levnadsförhållanden för kommunens invånare.

Uppsala kommuns samverkan med civilsamhället ska förstärka och komplettera den verksamhet som kommunen bedriver. Samverkan sker även för att prova nya verksamheter, utveckla nya metoder i redan etablerade verksamheter, och stimulera till nyskapande lösningar. Kommunen ska även stötta och ta vara på de olika roller som civilsamhället har.

Aktörer i civilsamhället har många olika roller som stärker samhällsutvecklingen. Dessa roller är bland annat:

- En röstbärare av olika gruppers behov, värderingar och intressen.
- En granskare av kommunens arbete.
- En mötesplats för människor, där möjlighet finns att diskutera och bilda opinion, en förutsättning för en fungerande demokrati.
- En servicegivare, där organisationer ger sina medlemmar eller invånare i allmänhet service utan att ta emot full ersättning, vilket ofta sker genom ideellt arbete.
- En innovatör, genom att aktörer identifierar behov och tillhandahåller olika lösningar på samhällsutmaningar.

Den samverkan som sker mellan Uppsala kommun och civilsamhället berör många målgrupper: barn, ungdomar, vuxna och äldre, alla med olika förutsättningar, bakgrund och kulturer.

Samverkan handlar om att någon form av aktivitet överskrider gränser inom eller mellan organisationer och/eller organisatoriska enheter. Det finns en stor variation i hur samverkan mellan Uppsala kommun och civilsamhället sker. Det kan handla till exempel om informations- eller kunskapsutbyte, idéburet offentligt partnerskap (IOP), finansiellt bidrag till en specifik verksamhet eller organisation, samarbetspartner i utförande av välfärdstjänster, eller dialogpartner kring verksamhetsutveckling.

Uppsala kommuns samverkan med aktörer i civilsamhället sker inom de ramar som styr kommunens uppdrag. Dessa ramar sätts främst i kommunallagen, men även annan lagstiftning. Samverkan ska följa den inriktning som Uppsala kommun fastställt i Mål och budget, planer och program. Till det kommer Uppsala kommuns policyer och riktlinjer. Ramar för föreningsbidrag beskrivs i Riktlinje för föreningsbidrag och bidrag till det fria kulturlivet. Ramar för IOP beskrivs i Riktlinje för idéburet partnerskap (IOP).

Syfte

Syftet med policyn är att ange ett för Uppsala kommunkoncern gemensamt förhållningssätt för samverkan mellan Uppsala kommunkoncern och aktörer i civilsamhället. På så sätt ökar möjligheterna till god samverkan.

Omfattning

Polycyn gäller alla kommunens nämnder och bolagsstyrelser, och omfattar all samverkan som sker mellan Uppsala kommun och aktörer inom civilsamhället.

Aktörer i civilsamhället är ideella föreningar, sociala företag,¹ trossamfund, stiftelser, ekonomiska föreningar samt andra ideellt engagerade.

Principer för god samverkan mellan aktörer i civilsamhället och Uppsala kommun

För att uppnå god samverkan har följande principer formulerats i samverkan med civilsamhället. Dessa principer ska vägleda hur kommunen ska förhålla sig till aktörer i civilsamhället. Samverkan sker alltid utifrån att kommunen och civilsamhället agerar utifrån sina egna specifika roller, uppdrag och identiteter.

Principen om kommunikation och delaktighet

Civilsamhällets möjligheter att bidra till kommunens utveckling bygger på kommunikation och delaktighet.

Det ska vara enkelt för civilsamhället att komma i kontakt med nämnder, förvaltningar och kommunala bolag, och få information och stöd. Alla nämnder och kommunala bolag ska ha en kommunikationsstruktur för aktörer med tydliga förfaranden. Det betyder att varje aktör ska veta vilken nämnd, förvaltning, kommunalt bolag och sakfråga kommunikationen rör, hur kommunikationen kommer att genomföras samt vilken nivå av inflytande som är aktuell.

Kommunikationen kan ske på olika sätt som bjuder in till olika nivåer av inflytande. För att förtydliga vilken nivå av inflytande som ges aktörer ska Uppsala kommun använda en terminologi som tydliggör syftet med kommunikationen, vad kommunen förväntar sig och vilket inflytande aktörer kan förvänta sig.

Kommunen ska erbjuda tidig dialog med aktörer i de ärenden där de påverkas. Det kan till exempel röra sig om att kommunen planerar att påbörja verksamhet inom ett geografiskt område där aktörer ägnar sig åt liknande verksamhet, förändrade förutsättningar kring lokaler inom det kommunala beståndet, utformandet av styrdokument, eller att investeringar görs inom ett verksamhetsområde eller geografiskt område där aktörer har intressen.

Företrädare för Uppsala kommun kommunicerar på ett sådant sätt att kommunens trovärdighet upprätthålls och stärks. Uppsala kommun ska i sina kontakter med civilsamhället uppträda och uppfattas som en organisation.

Principen om samhällsutveckling

Civilsamhället är en viktig partner för att hantera gemensamma samhällsutmaningar. Förutsättningar och former för samverkan kring dessa identifieras genom dialog.

¹ Sociala företag har olika associationsformer såsom ideell förening, ekonomisk förening, stiftelse eller aktiebolag utan vinstintresse. Detta har betydelse när samverkan sker genom föreningsbidrag.

Kommunen, civilsamhället ska tillsammans främja ett hållbart samhälle, i staden, tätorterna och landsbygderna.

Civilsamhället, universiteten, näringslivet, och övriga myndigheter ska bjudas in till dialoger utifrån behov för att föra fram olika perspektiv. Dialoger ska vara öppna för samtliga aktörer som känner sig berörda.

Principen om självständighet

Kommunen ska sträva efter att underlätta aktörernas självständighet. Aktörerna ska kunna vara både samarbetspart och kritiskt granskande utan att riskera samverkan eller stöd.

För att säkerställa aktörers självständighet är det avgörande att skapa långsiktighet när det gäller beslut, finansiering och andra förutsättningar som påverkar aktörerna. Långsiktigheten måste dock balanseras mot utrymme för flexibilitet, nyskapande och utifrån kommunens ekonomiska möjligheter.

Civilsamhället formulerar självständigt kvalitetskriterierna för sin verksamhet. När aktörer åtar sig att utföra uppdrag, via upphandling, är det kommunen som avgör vilka krav på kvalitet som gäller.

Kommunen ska inte ta över verksamhet som drivs av aktörer inom civilsamhället eller starta konkurrerande verksamhet. Undantag kan göras om övertagandet görs i samförstånd med berörd aktör eller om förändringar skett i lag eller annan styrning.

Principen om mångfald och mänskliga rättigheter

I samverkan med aktörer ska Uppsala kommun skapa en samhällsgemenskap, med mångfald, ökad inkludering och integration som grund. Denna samverkan ska också främja mänskliga rättigheter, tillgänglighet och delaktighet och motarbeta diskriminering och rasism.

Kriterier för samverkan med civilsamhället

Aktörer som vill samverka med Uppsala kommun, ska uppfylla vissa kriterier. Innan samverkan sker ska det säkerställas att följande kriterier följs:

- Den samverkan som sker ska gagna invånarna i Uppsala kommun, ske inom ramen för kommunallagen,² samt bidra till de av kommunfullmäktige och nämnder fastställda ambitioner.
- I den samverkan som sker med Uppsala kommun ska aktören följa gällande lagstiftning.
- Samverkan ska inte ske med en aktör om aktören, eller en företrädare för aktören som agerar inom ramen för aktörens verksamhet

² Samverkan ska ske:

- Inom ramen för den *kommunala kompetensen*, det vill säga den verksamhet som samverkan rör ska vara av allmänt intresse och ha anknytning till kommunens område och dess medlemmar.
- Vara *proportionerligt*, det vill säga kommunens insats ska stå i förhållande till den nytta som åtgärden avser att ge.
- Utgå från *likställighetsprincipen*, det vill säga föreningar av samma typ bör ges samma förutsättningar/möjligheter till samverkan. Vid undantag behöver sakliga skäl anges.
- Ska inte leda till snedvriden eller hota att leda till att snedvrida konkurrensen eller strida mot §8 kommunallagen, eller vara ett individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare.

1. utövar våld, tvång eller hot mot en person eller på annat sätt kränker en persons grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar personer eller grupper av personer eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. försvarar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Samverkan kan dock ske om det finns särskilda skäl. Vid denna bedömning ska det särskilt beaktas om

1. aktören har tagit avstånd från agerandet,
2. aktören har vidtagit adekvata åtgärder för att säkerställa att agerandet inte upprepas,
3. det är fråga om ett enstaka agerande, och
4. agerandet ligger långt tillbaka i tiden.

Bakgrund

Uppsala kommun har en ambition att Uppsalas invånare, organisationer och näringsliv ska vara delaktiga i att utforma samhället. Civilsamhället är viktigt för att skapa delaktighet och engagemang för samhället, och Uppsala kommun är därför mån om att ha en god samverkan med alla dessa aktörer.

Civilsamhället har upplevt att grundprinciperna för att samverka med Uppsala kommun ser olika ut i kommunens olika verksamheter, och har svårt att få en helhetsbild över vilket sätt det samverkar med Uppsala kommun. Policyn förtydligar grundprinciperna och vilka aktörer som omfattas av dessa grundprinciper.

Policyn i sitt sammanhang

Policy för samverkan med civilsamhället kompletteras med kommunövergripande riktlinjer, samt vid behov nämndspecifika riktlinjer.

Vägledning, rutiner och anvisningar (instruktioner) kan komplettera ovan styrdokument.

Definition och begrepp

Association: En sammanslutning som har medlemmar eller delägare. Sammanslutningen kan vara organiserad i olika associationsformer och omfattas av det juridiska området associationsrätten.

Aktörer i civilsamhället: En aktör i civilsamhället kan vara en ideell förening, socialt företag³, trossamfund, stiftelse, ekonomisk förening samt andra ideellt engagerade.

Civilsamhället: En arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Inom det civila samhället verkar bland annat ideella föreningar, stiftelser och

³ Sociala företag har olika associationsformer såsom ideell förening, ekonomisk förening, stiftelse eller aktieföretag utan vinstintresse. Detta har betydelse när samverkan sker genom föreningsbidrag.

trossamfund men även nätverk, uppprop och andra aktörer. Dessa aktörer har någon form av oegennyttigt (eller allmännyttigt) uppdrag eller syfte, utan att vara statliga och kommunala. Till det civila samhällets organisationer hör även sociala företag och aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Civilsamhället avser inte privatpersoner.

Dialog: avser en strukturerad möjlighet för två eller flera parter att i realtid utbyta information med varandra. Formen för informationsutbytet kan vara en fysisk eller digital dialog.

Ekonomisk förening: Enligt svensk rätt är ekonomiska föreningar civilrättsliga associationer. Medlem i ekonomisk förening har ekonomisk nytta av verksamheten. En ekonomisk förening ska vara öppen för alla som uppfyller villkoren i stadgarna för medlemskap. Föreningar ska bygga på demokrati och ansvarstagande.

Förening: En förening, vilket är detsamma som ideell förening, är enligt praxis en organiserad form av civilsamhället och en oreglerad associationsform. Föreningen ska vara demokratiskt uppbyggd. Detta innebär att årsmötet är det högst beslutande organet som väljer en styrelse som leder arbetet mellan föreningsstämmorna. En annan central princip är att föreningen ska vara öppen. Personer som delar föreningens intresse ska ha möjlighet att bli medlem, delta i och påverka föreningens verksamhet.

Kommunikation: innebär strukturerat informationsutbyte mellan två eller flera parter. Det kan innebära dialog men även remissförfarande, enkätundersökningar och andra former där kommunikationen inte utförs i realtid.

Sociala företag: Sociala företag är företag som har som mål att skapa samhällsnytta. Sociala företag kan vara organiserade som ekonomisk förening, aktiebolag, ideell förening eller stiftelse, det vill säga att sociala företag kan ha olika associationsformer.

Stiftelse: En stiftelse har till skillnad från föreningar och bolag varken medlemmar eller ägare. Stiftelsen förvaltar en ekonomisk förmögenhet, som en eller flera fysiska eller juridiska personer (stiftare) har avsatt för ett särskilt ändamål, vilket ska vara över en längre tid. En stiftelse förhåller sig vanligen till associationsrätten, men är egentligen inte en associationsform.

Trossamfund: Ett trossamfund behöver ej vara registrerat för att kunna verka som trossamfund, och behöver inte verka som en juridisk person. De trossamfund som väljer att registreras följer de särskilda föreskrifter som finns enligt Lag om trossamfund. Trossamfund kan därmed vara både en juridisk person och i detta ha olika associationsformer, men också vara en icke juridisk person.

Lagbestämmelser och krav

Den samverkan som sker ska följa och ligga inom den kommunala kompetensen som anges i kommunallagen med särskilt fokus på kapitel 2, paragraf 1, 2, 3, 7 och 8.

- Kommunal kompetens. Kommuner får själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller deras medlemmar och som inte ska handhas enbart av staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan.
- Kommuner får genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen, men får inte lämna ett individuellt inriktat stöd till enskilda

näringsidkare med undantag av kommunala befogenhetslagen eller om det finns synnerliga skäl för det.

- Den insats kommunen gör ska stå i rimligt förhållande till det intresse och den nytta som kommunens och dess medlemmar har av åtgärden.
- Kommuner ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Detta betyder att aktörer av samma typ ska ges samma förutsättningar/möjligheter till finansiering. Samt att föreningen som får stöd ska tillhandahålla samma service till eller är tillgänglig för samtliga kommunmedlemmar som kan omfattas/ha nytta av den understödda verksamheten.

Den kommunala befogenhetslagen ger kommunen visst utrymme att vidta åtgärder eller stödja verksamhet som går utöver den allmänna kompetensen i kommunallagen. Detta kan handla om stöd till ungdomsorganisationer, stöd till boende, och uppförande och drift av turistanläggningar.⁴

Associationsrätt

Uppsala kommun ska följa gällande associationsrätt. Vilka specifika krav som kan ställas på en aktör när en samverkan inleds med Uppsala kommun är beroende på vilken associationsform aktören har.

Ansvar och spridning

Kommunfullmäktige: Beslutar om Policy för samverkan med aktörer i civilsamhället.

Kommunstyrelsen: Samordnar, stödjer och följer upp kommunkoncernens samverkan med civilsamhället i enlighet med lagd policy. Ansvarar för kommunikation och implementering samt uppföljning av policyn.

Nämnder och bolagsstyrelser: Svarar för att samverkan med civilsamhället följer de principer och kriterier som policyn fastställer. Vid behov tar nämnder och bolag fram vägledning och rutiner för att mer konkret beskriva hur arbetet ska utföras inom respektive organisatorisk enhet.

Chefer och arbetsledare: Ansvarar för att vägledning och rutiner följer kommunövergripande styrdokument. Arbetar för att samordning sker där det är relevant med andra förvaltningar. Ansvarar för att styrdokumentets innehåll är känt och används bland medarbetarna.

Alla förtroendevalda och medarbetare: Har ett ansvar att följa fastställda styrdokument kopplade till samverkan med civilsamhället.

Dokumentansvarig för policy för samverkan är kommunledningskontoret. Dokumentansvarig ser till att styrdokumentet kommuniceras till dem som berörs, att policy publiceras på kommunens intranät och på uppsala.se. Dokumentansvarig ser till att förvaltningens strategiska kommunikator planerar eventuella kommunikationsaktiviteter och publiceringar kopplade till policy för samverkan med civilsamhället.

⁴ Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Uppföljning

Vartannat år ska en uppföljning av hur väl Uppsala kommun lever upp till de principer och kriterier som finns i policyn genomföras. En rapport ska lämnas till kommunfullmäktige. Rapporten ska också tillgängliggöras och kommuniceras till civilsamhället.

Relaterade dokument

- Riktlinje för föreningsbidrag och bidrag till det fria kulturlivet
- Riktlinje för idéburet partnerskap (IOP)
- Riktlinje för hållbar användning av lokaler och anläggningar
- Riktlinje för medborgardialoger